

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Lvdovici Molinæ, E Societate Iesv Theologiæ Doctoris, &
Professoris, Commentaria, In primam D. Thomæ partem**

Molina, Luis de

Lugduni, 1622

Expositio textus circa productionem lucis ac diem primum. disput. 9.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73915](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73915)

viginti quatuor dies singulos viginti trium horarū: ea verò, quæ profecta fuerit versus Occidentem, computabit solum viginti duos dies, singulos viginti quinque horarum cum vndecima parte horarum cum vndecima parte horæ. Cùm verò sol regrediar super capita nauigantium illa celeritate versus Orientis punctum, quotidie per vigesimam quartam partem circuli citius quàm regrederetur, si quiescerent, atque aded intra viginti quatuor dies transierit per integrum circulum citius, concluditur, vt cùm sol per capita eorum, qui remanserunt Olyssipone, in viginti tribus diebus viginti quatuor horarum transierit solum viginti tribus vicibus, per capita eorum qui ita nauigauerunt transierit viginti quatuor vicibus, iuxta numerum dierum viginti trium horarum quos in nauigatione consumplerunt.

DISPUTATIO IX.

Expositio textus circa productionem lucis, ac diem primum.

Hieronymi ab Oualibro sententia.

Argumentum cui innuitur.

Refellitur.

Soluitur argumentum.

Deus non assumptis humanam effigiem cum dixit, fiat lux.

Alia opinio.

Dixit Deus, fiat lux, & facta est lux. Non deest qui affirmet, Deum à mundi initio formam humanam induisse, sermoneque externo per eam effigiem prolato dixisse, fiat lux, fiat firmamentum, &c. idque significasse Moysem hoc loco. Ducitur in hanc sententiam, quoniam Genes. 3. dicitur, primos parentes audisse vocem Domini Dei ambulantis in paradiso ad auram post meridiem, narraturque eo loco sermo vltro, citroque habitus inter Deum & primos parentes, quod sanè non fuit nisi in humana effigie assumpta, in qua Deus à primis parentibus videbatur, loquebaturque cum eis sermone externo: quo fit, inquit, vt statim à principio mundi eam effigiem assumpsisset, & per eam proulerit verba, quæ Moyse hoc loco refert.

Est sententia hæc contra communem expositionem Patrum, Basilij homil. 2. Hexaëmeron, Ambrosij lib. 1. Hexaëmeron cap. 9. Augustini lib. 1. super Genesim ad litteram cap. 2. & 4. & aliorum admonentium, non esse intelligendum hunc locum de sermone externo: nec enim tunc erat creatura aliqua corporæ, quæ eo indigeret, vt verò protus improbabile asserere, à Deo absque vlla necessitate, vel effigiem corpoream assumptam esse, vel sermonem vocalem mediante effigie assumpta, aut sine effigie prolatum: sicut sine vlla effigie assumpta formata fuit vox illa super Christum, Hic est filius meus dilectus, de qua Matth. 3. & 17.

Ad argumentum, quo ille ducitur, dicendum est, nullam esse consequentiam, quæ infert, si Deus primis parentibus in effigie humana apparuit, & cum eis sermone externo locutus est, quia tunc recta ratio id postulabat, statim quoque à principio mundi sine vlla prorsus necessitate eam assumpsisse, vocisque formasse, quibus

Quo loco aduerte, quosdam affirmare, Deum ipsum fuisse, qui effigiem illam assumpsit, in qua se primis parentibus ostendit. Alios verò (de quorum numero est Gregorius 28. moralium cap. 2. & in alia editione 3.) probabilius, vt mihi quidem videtur, asserere, fuisse angelum, qui Dei personam gerbat.

Est etiam qui affirmet, Deum non quidem voce, sed signis aliquibus externis, aut sermone interno mentibus angelorum impresso præcepisse, vt fieret lux, fieret firmamentum, & cæc. vt sic ipsius præceptum mentibus angelorum, quos tunc suorum operum habebat spectatores, innotesceret, idque Moy-

sem hoc loco significare voluisset. Hæc etiam sententia non placet: Tum quia præceptum, quòd illis verbis, dixit Deus, fiat lux, & facta est lux, fiat firmamentum, &c. exprimere voluit Moyse, sanè causa fuit efficiens lucis & firmamenti, vt verba ipsa indicant, sonatque illud Psal. 148. Ipse dixit, & facta sunt: ipse mandauit, & creata sunt: at verò signa illa externa, aut sermo mentibus angelorum impressus, non fuissent causa efficiens lucem & firmamentum: non ergo is sermo erat, quem verba Moyse significat. Tum etiam, quia communis Patrum expositio est, præceptum, quod ea sententia Moyse exprimit, fuisse internum Dei in ipsomet Deo formaliter existens. Tum denique quoniam, vt eiusmodi præceptum angelis innotesceret, satis erat videre effectum: sciebant enim Deum per intellectum & voluntatem operari, nec minus ex rebus ipsis, quas Deus crearet, conicere poterant imperium diuinum, quo eas esse voluit, quàm ex aliquibus externis signis, aut sermone, quo imperium illud angelis exprimeretur. Adde verba illa, dixit Deus, fiat lux, non fuisse sermonem Dei cum Angelis, vt fieret lux: alioquin si cum eis ita loqueretur, eisdem præciperet, vt fieret lux, cùm tamen nihil ad productionem lucis essent cooperaturi. Præceptum ergo illud solum erat ad res ipsas producendas, vt essent, vocante Deo ea, quæ non sunt, eoque præcepto efficiente, vt essent.

Vt ergo q. 23. art. 1. disp. 2. & q. 25. art. 1. disput. 2. ostendimus, per metaphoram Moyse actum voluntatis diuinæ, quo, præuia notitia practica intellectus, statuit, efficaciterque voluit, vt tali temporis puncto esset lux, & tali firmamentum, &c. appellat, dixisse Deum, fiat lux, fiat firmamentum, &c. continuo namque obediēte tota natura nutui, inclinationi, efficacissimève determinationi diuinæ voluntatis, extitit vnumquodque eo temporis puncto, quo ex æternitate Deus voluit vt esset, ac si Deo iubente continuo res fierent. Ad exprimendum ergo, tum facilitatem, qua Deus cuncta operatus est (solum namque decreto, determinationeue voluntatis ipsius cuncta prodierunt) tum etiam efficaciam voluntatis diuinæ, promptitudinèque qua cuncta sibi obedientia habet, ait Moyse, dixisse Deum, fiat lux, & facta est lux, fiat firmamentum, & factum est ita. Et Regius Propheta, ipse dixit, & facta sunt: ipse mandauit, & creata sunt, & Paulus ad Hebræ. 1. Porrans omnia verbo virtutis sue, id est, nutu, seu velle sue voluntatis, quæ est sua potentia & virtus. Vnde Basilijus homil. 2. Hexaëmeron hæc verba Genes. 1. exponens, sic scribit: In Deo, cum vocem, verbum, & præceptum asserimus, caue intelligas, aut cogites eum strepitum, qui per vocis organa editur, non sicut aërem lingua officio articulatum & impressum, sed momentum id, tamque inclinationem diuinæ voluntatis consensus in præcepti speciem figurari, quo eorum qui docentur, velut oculis res subiecta colliquescat & manifestetur expressim. Theodoret. q. 9. in Genesim: Non præceptum, inquit, Deus alicui cuidam creare: sed quæ non sunt vocat, in hoc præceptum sit ipsa voluntas. Omnia enim, ait, quæcumque voluit Deus, fecit. Et Ambrosius, Vt ego voluntatis sue cognitionem proderet Deus operationis effectus, ait Moyse, dixit Deus, fiat lux, & facta est lux. Et Glossa ordinaria sic ait: Perinde est dicere, dixit Deus, ac voluit, atque præcepit, vt hoc vel illud fieret. Porro q. 23. art. 1. disp. 2. ostendimus huiusmodi præceptum non compleri actu intellectus, sed voluntatis. Augustinus, & alij hæc verba exponunt, de Verbo æterni, quo Deus Pater cuncta dixit, ac produxit tamquam arte & scientia, qua ea fabricatus est.

At certe licet Filius ars sit, scientia, ac Verbum, quo pater tanquam cognitione practica cuncta fabricatus est, quia tamen cognitio, vt sequatur effectus, indiget determinatione voluntatis diuina, quae nostro intelligendi more cum fundamento in re, sequitur productionem Verbi, nec Verbo appropriatur, sed communis est toti gloriosissimae Trinitati, eamque includit, imò eam significant verba Moysis hoc loco: mihi magis placet expositio Basilij, Ambrosij, Glosae, & quorundam aliorum, tamen hæc alia expositio non sit contemnenda.

Quæsitum. Quæritur hoc loco: Cur non fuerit vsus Moyses eadem forma loquendi in narrandis iis, quæ à principio sunt facta, ac dixerit, *In principio dixit Deus, fiat cælum & terra, &c.* Qui affirmant verba Moysis in productione lucis, firmamenti, &c. exprime sermonem Dei cum Angelis, respondent. Quia angeli simul sunt producti cum cælo & terra, non habuisse Deum tunc sermonem cum illis, sicut habuit post eorum productionem, & quæ de causa Moysen diuersa forma loquendi fuisse vsum. Eam tamen sententiam iam antea excludimus. Præterea angeli, in quo instanti conditi sunt, Deum & creationem cæli & terræ cognouerunt, potuitque Deus tunc cum illis hæc de re sermonem habere.

Solutur. Duplex ergo causa huius rei, inter alias, reddi potest. Prima sic habet: Quia Moyses à principio productionem domus huius mundi in statu quodam rudi, ac imperfecto descripsit, quasi continentem solum rectum, pavimentum, & materiam, ex qua ornanda & perficienda erat, simulque imperfectionem illius expressit, dicens, *Terra erat inanis & vacua, & tenebra erant super faciem abyssi*, idcirco ne imperfectionem, quam res, antequàm à Deo perficerentur, & exornarentur, habebant ex se, Deo tribuere videretur, non est vsus tunc hæc loquendi forma, sed solum in fabrica exornationis ac perfectionis huius vniuersi. Secunda ratio est, cum ea, quæ à principio narratur facta, producta fuerint à Deo de nihilo, ac proinde nulla præcedente re, in qua posset potentia obedientialis: cætera verò producta sunt in materia, & de materia præexistente, in qua ea potentia obedientialis inerat, idè in prima rerum productione non fuit vsus Moyses forma loquendi, quæ imperium, & præceptum innueret: sicut vsus est postea, quando Deum exornasse ac perfecisse hoc vniuersum ex materia præexistente narrauit.

Vidit Deus lucem, quod esset bona. id est, iudicauit Deus lucem esse bonam. Eiusmodi iudicium Dei expressit Scriptura sacra in hoc, & sequentibus operibus, vt iudicio & approbatione tanti artificis certi de perfectione cuiusque operum Dei, bonitatem ac perfectionem huius vniuersi æstimare sciremus, in laudemque conditoris raperemur, ac simul infanientes errores, asserentium creaturas sensibiles non esse secundum se bonas, reiceremus.

Dixit lucem à tenebris. Sensus horum verborum expositus est disput. 7.

Appellauit que lucem diem, & tenebras noctem. Sermo est de die artificiali, qui contra noctem diuiditur, atque vnà cum nocte conficit diem naturalem viginti quatuor horarum. Appellasse autem Deus dicitur lucem diem, & tenebras noctem, lingua Hebræa, in qua hæc scripta sunt. Quoniam Deus ipse autor, institutorque fuisse videtur eius linguæ, eamque mentibus primorum parentum inspirasse, vnâque cum scientia aliarum rerum infudisse. Neque enim Deus, aut angelus in persona Dei, habere potuit sermonem externum cum primis parentibus statim, vbi creati sunt, ita vt se inuicem intelligerent.

Molina in D. Thom.

rent, vt Scriptura eos habuisse narrat, nisi Deus primis parentibus inspiraret, eosque doceret linguam, in qua tunc loquebantur: hæc autem, iuxta communem sententiam, fuit lingua Hebræa, in qua Scriptura veteris testamenti scripta fuit: sic dicta ab Heber, qui tempore fuit confusionis linguarum, vt constat Genes. 10. & 11. atque in cuius familia permansit, & à quo Abraham descendit, vt Genes. 11. habetur.

Factum est vespere & mane dies vnus. Hebraismus est, id est, primus. Sicut etiam dicitur *vnus sabbathorum*, id est, prima sabbatorum, hoc est, prima dies post sabbathum, quæ est dies Dominica. Quare incesperit Moyses à vespere, & quid nominibus illis, *vespere & mane*, intelligatur, disput. 7. declarauimus.

DISPUTATIO X.

De opere secunde diei, & num aquæ, quæ sunt supra firmamentum, sint eiusdem speciei cum iis, quæ sunt infra firmamentum, & de numero cælorum.

Creato mundo in illo imperfecto statu, qui in superioribus explicatus est, productaque propter rationes disput. 7. redditas, prima die vicaria illa luce loco eius, quæ propria futura erat mundo, sequentibus diebus perficit Deus, ac exornat mundum. Primò quidem statim secunda die, quoad partes omnes integrantes, hoc est, quoad corpora omnia simplicia, quibus constare debebat. Ratio enim postulabat, vt prius quasi parietes huius mundani domicilij erigerentur, postea verò, quæ ad ornatum, supellectilem, & vsum pertinerent, adderentur, ac tandem incola, in cuius vsum & commodum præparabatur, in eo produceretur, ac collocaretur.

Secunda ergo die de materia aquæ produxit Deus firmamentum in medio aquarum, hoc est, corpora omnia simplicia, ex quibus hoc vniuersum constat, præter cælum empyreum, terram, & aquas, quæ à principio de nihilo produxerat, diuisitque aquas, quæ sunt supra firmamentum, ab iis quæ sunt infra firmamentum. Quoniam verò coacti sumus explicare hæc omnia disput. 2. 3. & 4. solum examinabimus hoc loco, an aquæ illæ, quæ sunt supra firmamentum, sint veræ aquæ eiusdem speciei cum inferioribus, simulque dicemus obiter de numero cælorum, atque inseremus, si quid aliud circa opus secunde diei dicendum superest.

Prætermissa eorum sententia qui asseruerunt, nomine, *firmamenti*, intelligi hoc loco infimam aëris regionem, nomine verò *aquarum*, quæ sunt supra firmamentum intelligi aquas nubium, quam disput. 2. & 3. impugnauius.

Origenes, vt testantur Epiphanius in epistola ad Ioannem Hierosolymitanum, & Hieronymus in ep. ad Pammachium affirmavit, nomine, *aquarum quæ sunt supra cælos*, intelligi angelos sanctos, nomine verò earum, *quæ sunt infra firmamentum*, intelligi demones, eo argumento adductus, quòd in trium puerorum cantico aquæ ad laudem Dei his verbis inuitentur, *Benedicite aquæ omnes quæ super cælos sunt Domino*: ea autem, quæ ratione carent, ad Dei laudem non solent inuitari.

Hanc sententiam Epiphanius & Hieronymus vt veriorerem referunt: eò quòd à proprietate & germano sensu Scripturarum deuict. Basilij homil. 3. Hexæmeron eam refert, & tamquam anilem fa-

Origenes aquarum nomine intellexit angelos.

Reijcitur.

